

(Политика, 13.9.2010)

Да није озбиљно, било би трагикомично. Ово је коментар Михаила Шћепановића, доцента на Филолошком факултету у Београду, на предмету Дијалектологија, поводом изласка из штампе нове Граматике црногорскога језика чији су аутори црногорски лингвиста Аднан Чиргић и хрватски стручњаци Иво Прањковић и Јосип Силић.

Шћепановић и његов колега проф. др Милош Ковачевић прочитали су ову граматiku и за *Политику* објаснили њене специфичности.

– Највећа специфичност ове граматике јесте у томе што се зове Граматика црногорскога језика, а требало би да се зове Граматика хрватскога језика, иако ни тај назив научно није тачан. Наиме, у Загребу је у издању *Школске књиге* 2005. године изашла Граматика хрватскога језика чији су аутори Јосип Силић и Иво Прањковић. Највећа разлика између ових граматика је што се на корицама сада појављује и име Аднана Чиргића, и то као првог аутора. Он је из штампе познат као „први доктор црногорског језика”, а докторат је стекао у Осијеку. Поставља се само питање, ако су сви садржаји ове црногорске граматике, са наведеном хрватском, исти, каква је Чиргићева улога у свему томе. Највероватније – преводилачка. Занимљиво је и то како је Чиргић постао доктор наука а да нико у комисији није доктор црногорског језика... Могу ли ја, који нисам доктор медицине, неком дати докторат медицине? – пита се Милош Ковачевић, професор на предметима Савремени српски језик и Општа лингвистика.

Михаило Шћепановић се надовезује и додаје да је циљ ове граматике да се Црна Гора „полатиничи” и да се ћирилица протера из ове државе, што је, како сматра, великим делом већ и учињено.

Ћутра ћемо се наћи у ресторану

Пише: Михаило Шћепановић, Милош Ковачевић
среда, 22 септембар 2010 05:36

– Иво Прањковић је преузео на себе ненаучну улогу да се бави стандардизацијом тзв. црногорског језика. То представља лингвистичку проституцију на европском нивоу и спрдњу на читавим јужнословенским подручјима.

Оно што нису могли да ураде прави лингвисти, урадили су научени лингвисти за дебеле паре, и то треба подвући, да народ зна, да ово нико није урадио ђабе. Реч је о прецртаној загребачкој варијанти из које су избачени примери и убачен покоји црногоризам који се у данашњој Црној Гори у народном говору не може наћи.

А та загребачка варијанта српског језика темељи се, заправо, на српским народним говорима Баније и Кордуна... – каже Михаило Шћепановић не заборављајући да помене да су рецензенти граматике дипломирани филозоф (!) и Украјинка (!), то јест Миљенко Перовић и Људмила Васиљева, а издавач Министарство просвете и науке Црне Горе.

Које то новитете ова граматика доноси Црногорцима?

– Ова граматика доноси два нова гласа, умекшано Ш (ћ) и умекшано Ж (џ), које нико ко ишта из фонологије зна не би сврстао у фонеме јер нема парова књижевних речи у којима врше разликовну функцију. Конкретних примера има на готово свакој страници, нпр. уутра (сјутра), ћекира (сјекира), ћести (сјести), џеница (зјеница)... Потенцијал имперфекта, један од граматичких „црногоризама” у овој граматичкој, одлика је неких говора у Црној Гори (Шћаху нас преварити; Хоћах вам се јавити и сл.), и показује да граматика не успоставља разлику између говорног и књижевног језика.

Потенцијал имперфекта

Пример за потенцијал имперфекта из нове црногорске граматике, којим се означава неостварена могућност, жеља, услов у прошлости.

Једнина

1. хоћах/шћах виђети

2. хоћаше/шћаше виђети

3. хоћаше/шћаше виђети

Множина

1. хоћасмо/шћасмо виђети

2. хоћасте/шћасте виђети

3. хоћаху/шћаху виђети

Ми у српском књижевном језику имамо потенцијал два (био бих дошао, код Црњанског на пример), али никоме не пада напамет да децу нагони да тако говоре... Занимљиво је

Ћутра ћемо се наћи у ресторану

Пише: Михаило Шћепановић, Милош Ковачевић
среда, 22 септембар 2010 05:36

да у црногорску норму улазе и говорни облици речи са јотовањем (на црногорском *јотација*)
гласовних групација и тј (ћед, ћевојка, ћеме, ућерати и сл.).

Кад је Вук Караџић видео да свако тј не даје ћ (тјескоба, тјеме, дјелатник), и да му се отвара Пандорина кутија, одстранио их је као ненормативне иако су то и данас особине говора Херцеговине. Код Црногораца је то сад ћеме и ћелатик! Али, они ни Вука очито нису изучили... – каже Ковачевић.

Он наводи да је пример из хрватске граматике „Данас ћемо се наћи у ресторану“, код Црногораца измењен у „Сјутра ћемо се наћи у ресторану“. Сјутра је, како каже, обавезно у свакој реченици. Код Хрвата „Глава човјека је најбитнији део“, овде је „зеница јевеома битна за човјека“. Тако се, према речима наших саговорника, силом прилика у књижевни језик враћа оно што књижевни језик није хтео да узме из дијалеката у последњих 150 година... У овој граматичкој, такође, јављају се и конструкције које су одлика говора у Хрватској, али не у Црној Гори и Србији, као нпр. Камо да идем? Камо идеш? и сл., уместо распрострањеног „куда“, па чак и „где“...

Упоредљујући нову граматичку са Граматиком црногорског језика Војислава Никчевића из 2001. године, Ковачевић наглашава да је Никчевића само интересовало да црногорски језик није српски, и пошто је његова граматика доживела бројне критике, и због тога је нема у књижарама, за тај посао су, каже, морали да ангажују Хрвате.

Напоследку, наши саговорници сложни су да ће нова граматика представљати забаву за народ, али као њен далекосежнији циљ виде, како истичу, замајавање деце коју ће учити да нису Срби зато што не говоре исто као Срби.

– Матија Бећковић је говорио да је будућност остатак прошлости, код Црногораца је обратно, прошлост је остатак будућности... Све ово ме подсећа на оно када су Емира Кустирицу Бошњаци хтели да ставе у енциклопедију знаменитих Бошњака, а он им одговорио да не може да припада нацији од које је старији 50 година! Како да кажете да је Његош писао на црногорском језику кад је црногорски творевина Аднана Чиргића, која постоји од јуче! – каже Милош Ковачевић.

Ћутра ћемо се наћи у ресторану

Пише: Михаило Шћепановић, Милош Ковачевић
среда, 22 септембар 2010 05:36

Професор Ковачевић наглашава да је у новом уџбенику из српског језика за 8. разред, који је штампао наш Завод за уџбенике, међу јужнословенским језицима изостављен српски језик.

– То је одобрио Просветни савет Србије и неко за то мора да одговара јер је, по уставу, наш језик српски. Кад нису дали да се наведе хрватски и босански, аутори нису пристали ни да напишу српски, него српско-хрватски језик. Српски је надређен српско-хрватском јер је српски постојао и пре српско-хрватског, па је политичком одлуком преименован. Још један од српских уступака...

(Разговор водила **Мирјана Сретеновић**)